

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

ATZINUMS
pārbaudes lietā Nr. 2025-68-4C,4N
Rīgā

03.06.2026.

Nr. 6-6/29

Latvijas Zvērinātu advokātu padomei
padome@advokatura.lv

Patērētāju tiesību aizsardzības centram
pasts@ptac.gov.lv

Zināšanai: **Tieslietu ministrijai**
pasts@tm.gov.lv

Par zvērinātu advokātu rēķinu izpildi

Tiesībsarga birojā tika saņemti vairāki privātpersonu iesniegumi par advokātu rēķinu izpildu dokumenta spēku. Iesniegumos tika norādīts uz Civilprocesa likuma 539. panta otrās daļas 3. punkta un 540. panta 6. punkta regulējumu, kas paredz, ka advokātu rēķiniem ir izpildu dokumentu spēks, un tie tiek nodoti piespiedu izpildei zvērinātam tiesu izpildītājam bez tiesas kontroles. Tāpat tika norādīts uz šādas procedūras kontroles un pārraudzības iespējamiem trūkumiem.

Ievērojot to, ka advokātu rēķinu izpildu dokumenta spēks ir jāskata sistēmiski normatīvā regulējuma līmenī, 2025. gada 7. novembrī uz savas iniciatīvas pamata ierosināju pārbaudes lietu Nr. 2025-68-4C,4N par zvērinātu advokātu rēķinu kā izpildes dokumenta juridiskā spēka atbilstību tiesībām uz taisnīgu tiesu.

Pārbaudes lietas ietvaros saņēmu informāciju no Latvijas Zvērinātu tiesu izpildītāju padomes, Tieslietu ministrijas, Latvijas Zvērinātu advokātu padomes un Patērētāju tiesību aizsardzības centra, kā arī organizēju starpinstitūciju ekspertu diskusiju, kurā piedalījās Tiesībsarga biroja, Tieslietu ministrijas, Latvijas Zvērinātu advokātu padomes un Patērētāju tiesību aizsardzības centra pārstāvji. Pēc iepazīšanās ar saņemto informāciju no minētajām institūcijām un diskusijas gaitā apspriestajiem jautājumiem, kā arī tiesību aktu un tiesu prakses izpēti, sniedzu šādu atzinumu.

Faktiskie un juridiskie apstākļi

[1] Civilprocesa likuma (turpmāk arī – CPL) 539. panta otrās daļas 3. punkts paredz, ka: “Tiesas spriedumu izpildei noteiktajā kārtībā, ja likumā nav noteikts citādi, izpildāmi arī tiesu sistēmai piederīgo personu (notāri, advokāti, tiesu izpildītāji) nolēmumi par amata atlīdzību, atlīdzību par sniegto juridisko palīdzību un par izdevumiem, kas saistīti ar sniegtajiem pakalpojumiem, un valsts nodevu.” CPL 540. panta 6. punkts nosaka, ka izpildu dokumenti ir notāru, advokātu un tiesu izpildītāju izrakstītie rēķini.

Līdz ar to notāru, advokātu un tiesu izpildītāju izrakstītie rēķini ir izpildu dokumenti un ir pakļauti piespiedu izpildei bez tiesas pirmskontroles. Šis ir izņēmums no ierastās kārtības, kad izpildu dokumenta spēks tiek piešķirts ar brīdi, kad par to attiecīgā procesā ir lēmusi tiesa. Lai gan CPL arī citās lietu kategorijās paredz procesuālajiem dokumentiem izpildu dokumenta spēku bez tiesas pirmskontroles, piemēram, iestāžu uz administratīvā akta pamata izdotiem izpildrīkojumiem¹, tomēr arī šādiem nolēmumiem ir publiski tiesiski raksturs, jo tos pieņem valsts vai pašvaldību iestādes atbilstoši normatīvajā regulējumā noteiktajam ietvaram. Turklāt atšķirībā no notāriem un tiesu izpildītājiem, kuri amata darbībā ir pielīdzināti valsts amatpersonām un kuru amata atlīdzība ir stingri regulēta ar normatīvajiem aktiem², advokāta honorāra apmērs nav ierobežots un noteikts ar normatīvajiem aktiem.

Kā izriet no šo CPL normu izstrādes dokumentiem, tad grozījumi, ar kuriem CPL 540. pants tika papildināts ar 6. punktu, stājās spēkā 2003. gada 1. janvārī. Kā norādīts minēto grozījumu anotācijā³, tie tika izstrādāti zvērinātu tiesu izpildītāju institūta reformas ietvaros, vienlaikus ietverot Civilprocesa likumā regulējumu, kas nodrošina personu tiesību aizsardzību un efektīvu un kvalitatīvu tiesas un citu institūciju nolēmumu izpildi. Kā savā atbildes vēstulē tiesībsargam norādīja Tieslietu ministrija, tad, nosakot zvērinātu advokātu, zvērinātu notāru un zvērinātu tiesu izpildītāju izrakstītajiem rēķiniem izpildu dokumenta juridisko spēku, likumdevējs ir balstījies uz šo profesiju īpašo statusu tiesību sistēmā. Minēto profesiju pārstāvjiem normatīvajos aktos ir noteiktas paaugstinātas kvalifikācijas prasības, to profesionālā darbība ir pakļauta pašpārvaldes institūciju uzraudzībai, kā arī disciplinārās atbildības mehānismiem. Šāds regulējums atspoguļo likumdevēja

¹ Sk. CPL 540. panta 3. punktu.

² Sk. Ministru kabineta 2013. gada 3. septembra noteikumus Nr. 737 “Noteikumi par zvērinātu notāru atlīdzības taksēm un to noteikšanas kārtību” un Ministru kabineta 2012. gada 26. jūnija noteikumus Nr. 451 “Noteikumi par zvērinātu tiesu izpildītāju amata atlīdzības taksēm”.

³ Likumprojekta “Grozījumi Civilprocesa likumā” [anotācija](#).

izšķiršanos noteikt īpašu tiesisko režīmu noteiktu profesionālo subjektu darbībai, ņemot vērā šo profesiju statusu un ar to saistīto atbildības līmeni.

Tiesībsardzes vērtējums

[2] Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 92. panta pirmais teikums paredz, ka “ikviens var aizstāvēt savas tiesības un likumiskās intereses taisnīgā tiesā”. Tāpat arī Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk – Konvencija) 6. panta 1. punkts noteic, ka “ikvienam ir tiesības, nosakot savu civilo tiesību un pienākumu vai jebkuras viņam izvirzītās apsūdzības pamatotību krimināllietā, uz taisnīgu un atklātu lietas izskatīšanu saprātīgos termiņos neatkarīgā un objektīvā ar likumu izveidotā tiesā [...]”. Satversmes tiesa ir atzinusi, ka Satversmes 92. pants nosaka būtisku tiesiskas valsts pienākumu – izveidot juridisku mehānismu, ar kura palīdzību ikviena persona, kuras tiesības ir prettiesiski aizskartas, spētu panākt efektīvu savu tiesību aizsardzību⁴.

Tiesības uz taisnīgu tiesu civilprocesa ietvaros aptver vairākus elementus, tostarp tiesības uz brīvu pieeju tiesai jeb tiesas pieejamību⁵. Ņemot vērā, ka valstij ir gan pienākums izveidot neatkarīgas un objektīvas tiesas, gan pienākums nodrošināt virkni procesuālo garantiju, pamatota ir prasība, lai personām tiktu nodrošināta pieeja tiesai un lai personas varētu šīs garantijas izmantot.⁶ Eiropas Cilvēktiesību tiesa (turpmāk – ECT) ir uzsvērusi, ka Konvencija ir paredzēta, lai garantētu praktiskas un efektīvas tiesības. Tas jo īpaši attiecas uz tiesībām uz piekļuvi tiesai, ņemot vērā ievērojamo vietu, kāda demokrātiskā sabiedrībā ir tiesībām uz taisnīgu tiesu. Taisnīgas tiesas jēdziena centrā civilprocesā ir tas, ka lietas dalībniekiem netiek liegta iespēja efektīvi izklāstīt savu lietu tiesā un ka viņi var izmantot pušu procesuālās līdztiesības principu attiecībā pret pretējo pusi. Vienlaikus 6. panta 1. punkts atstāj valsts ziņā brīvu izvēli attiecībā uz līdzekļiem, kas izmantojami, lai garantētu lietas dalībniekiem iepriekš minētās tiesības.⁷

Arī Satversmes tiesa ir atzinusi, ka Satversmes 92. panta pirmais teikums nekādā veidā nereglamentē to, kura procesa kārtībā ir izskatāma kāda lieta. Likumdevējam, pieņemot attiecīgos procesu likumus, ir rīcības brīvība noteikt gan vispār procesa veidu, gan arī to, kādas lietas tiks izskatītas konkrētā procesa kārtībā. Likumdevējam ir plaša rīcības brīvība pieņemt procesuālos likumus un gan

⁴ Sk. Satversmes tiesas 2012. gada 6. jūnija sprieduma lietā Nr. 2011-21-01 7. punktu.

⁵ Sk. Satversmes tiesas 2011. gada 30. marta sprieduma lietā Nr. 2010-60-01 19. punktu.

⁶ Sk. Satversmes tiesas 2014. gada 7. februāra lietā Nr. 2013-04-01 18. punktu.

⁷ Sk. ECT 2010. gada 30. marta sprieduma lietā “Echthölsdalen Sami Village un citi pret Sweden”, pieteikuma Nr. 39013/04, 51. punktu.

noteikt lietu kategorijas, kuras attiecīgajos procesos tiek skatītas, gan arī lemt par dažādu kategoriju lietu izskatīšanas kārtību.⁸ Tomēr valsts šo savu rīcības brīvību nedrīkst izmantot tā, ka tiesības uz taisnīgu tiesu tiktu liegtas pēc būtības vai tiktu būtiski ierobežotas personas tiesības aizstāvēt savas tiesības. Likumdevēja rīcības brīvības robežas noteic lietderības apsvērumi un tiesību uz taisnīgu tiesu būtība.⁹

Ievērojot minēto, valstij ir jāspēj nodrošināt personām savu tiesību efektīvu aizsardzību un tiesas pieejamība ir viena no nozīmīgākajām procesuālajām garantijām, kas nodrošina tiesību uz taisnīgu tiesu pilnvērtīgu funkcionēšanu. Vienlaikus valstij ir samērā plaša rīcības brīvība procesuālo regulējumu noteikšanā, tomēr tā nedrīkst būt patvarīga un ietekmēt tiesību uz taisnīgu tiesu kodolu.

Līdz ar to ir svarīgi noskaidrot, vai valsts izvēlētais ceļš advokātu rēķiniem neievieš tiesas pirmskontroli ir samērīgs iepretim klientu tiesībām un likumīgajām interesēm, proti, vai advokātu klientiem pieejamie tiesību aizsardzības līdzekļi pret advokātu izrakstītajiem rēķiniem ir pietiekami efektīvi.

[3] Advokātu lietvedības noteikumos¹⁰, t.i. iekšējā procedūrā, ir noteikti konkrēti pašregulējošie mehānismi, kuriem izpildoties, advokāts savu rēķinu var nodot piespiedu izpildei: 1. rēķinam ir jābūt izrakstītam uz rakstveida vienošanās pamata, kurai jāatbilst Latvijas Republikas Advokatūras likuma 57. panta pirmās daļas¹¹ un Advokātu lietvedības noteikumu prasībām¹²; 2. advokātam ir jānosūta klientam brīdinājums, dodot termiņu rēķina labprātīgai apmaksai, kas nav mazāks par desmit dienām, vienlaikus izskaidrojot klientam rēķina neatmaksāšanas sekas; 3. neapmaksājot rēķinu brīdinājumā noteiktajā termiņā, advokāts pieņem lēmumu par rēķina nodošanu piespiedu izpildei, to vienlaikus nosūtot Latvijas Zvērinātu advokātu padomei¹³; 4. pēc brīdinājumā noteiktā termiņa labprātīgai samaksai notecēšanas, advokāts iesniedz tiesu izpildītājam neapmaksāto rēķinu un advokāta lēmumu par rēķina nodošanu piespiedu izpildei¹⁴.

⁸ Sk. Satversmes tiesas 2010. gada 7. oktobra sprieduma lietā Nr.2010-01-01 17. punktu.

⁹ Sk. Satversmes tiesas 2020. gada 12. marta sprieduma lietā Nr. 2019-11-01 10. punktu un 2006. gada 14. marta sprieduma lietā Nr. 2005-18-01 16.2. punktu.

¹⁰ Sk. Latvijas Zvērinātu advokātu kolēģija. [Advokātu lietvedības noteikumi ar grozījumiem](#) (20.11.2018, grozījumi 08.05.2019, 21.02.2023.)

¹¹ Zvērināti advokāti vai zvērinātu advokātu biroji par uzņemšanos vest lietu rakstveidā vienojas ar klientu. Vienošanās ietver: 1) puses — klientu un juridiskās palīdzības sniedzēju; 2) juridiskās palīdzības veidu; 3) zvērināta advokāta atlīdzību vai tās aprēķināšanas kārtību; 4) atlīdzības samaksas kārtību; 5) zvērinātus advokātus, kuri sniegs juridisko palīdzību, ja vienošanos noslēdzis zvērinātu advokātu birojs.

¹² Advokātu lietvedības noteikumu 2.4. punkts.

¹³ Advokātu lietvedības noteikumu 2.5. punkts.

¹⁴ Advokātu lietvedības noteikumu 2.6.-2.7. punkts.

No minētā izriet, ka advokātu rēķinu izrakstīšanā un nodošanā piespiedu izpildei pastāv skaidri izstrādāta iekšējā kārtībā, kas ir saistoša ikvienam advokātam. Līdz ar to secīgi ir noskaidrojams jautājums, vai šādu kārtību var atzīt par pietiekamu efektīvu, cik tā bieži tiek izmantota, un kādas var būt sekas par tās neievērošanu.

[4] Pārbaudes lietas ietvaros no Latvijas Zvērinātu tiesu izpildītāju padomes sniegtās informācijas noskaidroju, ka 2024. gadā tika reģistrētas 63 izpildu lietas, pamatojoties uz izpildu dokumentu – zvērināta advokāta rēķins, bet 2025. gadā – 105 izpildu lietas. Salīdzinot šo izpildu lietu skaitu ar kopējo attiecīgajā periodā reģistrēto izpildu lietu skaitu civillietās, secināms, ka tas ir ļoti neliels. Gan 2024. gadā, gan 2025. gadā izpildu lietas, kas reģistrētas, pamatojoties uz zvērinātu advokātu rēķiniem, veido aptuveni 0,07 procentus no visām attiecīgajā periodā uzsāktajām izpildu lietām civillietās.

Savukārt Latvijas Zvērinātu advokātu padome informēja, ka laika posmā no 2017. gada līdz 2025. gadam kopumā ir saņemti 235 paziņojumi no advokātiem par rēķinu nodošanu tiesu izpildītājam, kas vidēji gadā sastāda 26 rēķinus.

Latvijas Zvērinātu advokātu padome un Latvijas Zvērinātu tiesu izpildītāju padome līdzīgi norādīja, ka advokātu rēķinu nodošana piespiedu izpildei drīzāk ir izņēmuma veids atlīdzības saņemšanai no klienta.

Savukārt Patērētāju tiesību aizsardzības centrs informēja, ka 2025. un 2026. gadā sūdzības par zvērinātu advokātu sniegtajiem juridiskajiem pakalpojumiem nav saņemtas. 2024. gadā saņemta viena sūdzība, kas nebija saistīta ar juridisko pakalpojumu sniegšanu, savukārt 2017. gadā saņemts iesniegums par zvērināta advokāta pieprasītu “veiksmes atlīdzību” un iespējami netaisnīgiem līguma noteikumiem. Patērētāju tiesību aizsardzības centrs norādīja, ka nav tiesīgs vērtēt advokāta darbību vai atlīdzības pamatotību, vienlaikus sniedzot viedokli par līguma noteikumiem un informējot par iespējām strīdu risināt Latvijas Zvērinātu advokātu padomē.

[5] Judikatūrā atzīts, ka nedz pušu vienošanās, nedz Latvijas Zvērinātu advokātu kolēģijas Statūti (arī Advokātu lietvedības noteikumi – aut. piez.) neparedz, ka procedūras noteikumu neievērošana padara vienošanos vai uz tās pamata izrakstītos rēķinus par spēkā neesošiem. No Latvijas Republikas Advokatūras likuma 71. panta izriet, ka advokātu rēķinu nodošanai piespiedu izpildei noteiktās

procedūras neievērošana būtu pamats advokāta disciplinārbildībai, bet ne rēķinu atzīšanai par spēkā neesošiem.¹⁵

Attiecībā uz disciplinārbildības piemērošanu Latvijas Zvērinātu advokātu padome informēja, ka laika posmā no 2022. gada līdz 2025. gadam kopumā ir bijušas trīs sūdzības par advokātiem, kuri nodevuši rēķinus piespiedu izpildei, kas ietver arī izpildes procedūras neievērošanu. Tikai vienā gadījumā Latvijas Zvērinātu advokātu kolēģijas disciplinārlietu komisija konstatēja pārkāpumu un katram advokātam piemēroja disciplinārsodu – piezīmi. Otrajā gadījumā tika konstatēts likumā noteiktais noilgums advokāta saukšanai pie disciplinārbildības, savukārt trešajā gadījumā netika konstatēts pārkāpums advokāta rīcībā.

Tādējādi pēdējie gadi pierāda, ka jau pie tā salīdzinoši nelielā skaita, kādā rēķini tiek nodoti piespiedu izpildei, pamatotas sūdzības par kārtības neievērošanu rēķinu izrakstīšanā, ir bijušas ļoti nelielā skaitā. Vienlaikus manā ieskatā tas vēl neliecina par šādas problēmas neesību vai maznozīmīgumu, jo svarīgi ir izprast, visupirms jau Latvijas Zvērinātu advokātu padomes kā advokātu darbības uzraugošās institūcijas lomu un iesaisti advokātu izrakstīto rēķinu pārbaudē, kā arī citu klientiem pieejamo tiesību aizsardzības līdzekļu pieejamību un efektivitāti.

[6] Atbilstoši Advokātu lietvedības noteikumu 2.5. punktam advokāts lēmumu pirms rēķina nodošanas tiesu izpildītājam piespiedu izpildei nosūta Latvijas Zvērinātu advokātu padomei kopā ar rēķina un vienošanās kopiju. Padome šos advokāta iesniegtos dokumentus pieņem zināšanai. Tādējādi Latvijas Zvērinātu advokātu padome pirms lēmuma nodošanas tiesu izpildītājam tiek informēta par šo faktu, kā arī saņem izrakstīto rēķinu un vienošanās kopiju. Vienlaikus tā pēc savas iniciatīvas nepārbauda šo dokumentu atbilstību normatīvajos aktos noteiktajām prasībām, jo tos pieņem zināšanai, īstenojot pārbaudi tad, ja ir saņemtas sūdzības no citām personām.

Viens no jautājumiem, ko uzdevām, aicinot dalībniekus uz starpinstitūciju diskusiju, bija, vai Latvijas Zvērinātu advokātu padomes iekšējās procedūrās varētu tikt ieviesta kārtība, kas paredzētu, ka pirms rēķina nodošanas izpildei Padome ne tikai informatīvos nolūkos saņemtu paziņojumu par advokāta izrakstīto rēķinu, bet pati pēc savas iniciatīvas pārbaudītu izrakstītā rēķina honorāra apmēra samērīgumu vai atbilstību patērētāju tiesību aizsardzības prasībām.

Kā savā atbildē un starpinstitūciju tikšanās laikā norādīja Latvijas Zvērinātu advokātu padomes pārstāvji, tad pirmās izmaiņas advokātu lietvedības noteikumos attiecībām uz klientiem-

¹⁵ Sk. Senāta Civillietu departamenta 2019. gada 15. marta sprieduma lietā Nr. SKC-61/2019 6. punktu.

patērētājiem tika ieviestas pēc Eiropas Savienības Tiesas 2023. gada 12. janvāra sprieduma lietā Nr. C-395/21. Proti, tika izdarīti grozījumi Advokātu lietvedības noteikumu 1.5. punktā, nosakot, ja honorārs noteikts kā stundas likme, tad papildus 1.4. punktā obligāti vienošanās saturā iekļaujamai informācijai papildus norādāma informācija par paredzamo vai minimālo darba stundu skaitu un/vai kārtība, kādā advokāts vai advokātu birojs saprātīgā laika periodā izstāda klientam rēķinus vai ziņojumus par sniegto juridisko palīdzību un nostrādāto stundu skaitu. Līdz ar to šobrīd tajās vienošanās, kas tiek slēgtas starp advokātu un klientu-patērētāju, vairs nedrīkst būt iekļauts nekonkrēts paredzamais honorāra apmērs, bet ir jābūt noteiktam skaidram un paredzamam atlīdzības apmēram.

Turklāt kā starpinstitūciju tikšanās laikā informēja Latvijas Zvērinātu advokātu padomes pārstāvji, tad ir panākta vienošanās starp Padomes locekļiem, ka turpmāk Latvijas Zvērinātu advokātu padomes sēdēs tiks pārbaudīti advokātu iesniegtie rēķini, tostarp, vai tie atbilst noslēgtajam līgumam starp advokātu un klientu.

Manā ieskatā šāda iniciatīva no Latvijas Zvērinātu advokātu padomes puses ir uzteicama un veicinās caurskatāmāku un rūpīgāku advokātu iesniegto rēķinu pārbaudi, nevis tikai to formālu pieņemšanu zināšanai. Attiecīgi tas veicinās arī lielāku uzraudzību pār advokātu sniegto pakalpojumu kvalitāti un arī lielāku uzticēšanos no klientu puses, īpaši gadījumos, kad līgums tiek slēgts starp advokātu un klientu-patērētāju.

[7] Saistībā ar advokāta sniegtā pakalpojuma kvalitāti nozīmīgi ir atzīmēt Patērētāju ārpustiesas strīdu risinātāju likumu, kura mērķis ir noteikt vienotas prasības ārpustiesas strīdu risinātājiem, lai nodrošinātu patērētājiem iespēju īstenot un aizsargāt savas likumīgās tiesības, izmantojot neatkarīgu, objektīvu, pārredzamu, efektīvu, ātru un taisnīgu ārpustiesas strīdu risināšanu. Atbilstoši Patērētāju tiesību aizsardzības centra mājaslapā publicētajai ārpustiesas patērētāju strīdu risinātāju datubāzei¹⁶ Latvijas Zvērinātu advokātu padome ir ārpustiesas patērētāju strīdu risinātājs, kas skata ne tikai patērētāju iesniegtās sūdzības saistībā ar advokāta sniegto juridisko palīdzību, bet visus strīdus starp advokātu un viņa klientu.

Atbilstoši Patērētāju ārpustiesas strīdu risinātāju likuma 5. panta trešās daļas 1. punktam, strīda risināšanas process tiek uzsākts tikai pēc tam, kad patērētājs ir mēģinājis domstarpības ar advokātu atrisināt pārrunu ceļā. Ja vienošanās netiek panākta un, ja strīds nav maznozīmīgs vai sīkumains,

¹⁶ Sk. <https://www.ptac.gov.lv/lv/arpustiesas-pateretaju-stridu-risinataju-datubaze>.

saskaņā ar šā likuma 6. panta pirmās daļas 2. punktu un 5. panta trešās daļas 3. punktu patērētājs ir tiesīgs vērsties pie Latvijas Zvērinātu advokātu padomes kā ārpustiesas strīdu risinātāja ar rakstveida iesniegumu, kas iesniedzams viena gada laikā no dienas, kad sūdzība sākotnēji iesniegta advokātam. Tiklīdz Latvijas Zvērinātu advokātu padome ir saņēmusi visus nepieciešamos dokumentus, tā saskaņā ar Patērētāju ārpustiesas strīdu risinātāju likuma 9. panta pirmo daļu par procesa uzsākšanu informē abas puses. Ievērojot šā likuma 9. panta otro daļu un 6. panta sestās daļas 2. punktu, visā strīda izskatīšanas gaitā tiek nodrošināta taisnīga procedūra, kurā pusēm ir tiesības saprātīgā laikā sniegt savu viedokli, iepazīties ar otras puses paskaidrojumiem un pierādījumiem, kā arī pieaicināt neatkarīgus speciālistus vai pārstāvjus. Strīda izskatīšana un paziņošana par rezultātu saskaņā ar Patērētāju ārpustiesas strīdu risinātāju likuma 12. panta pirmo daļu notiek 90 dienu laikā, paredzot iespēju šo termiņu pagarināt sarežģītu strīdu gadījumā. Atbilstoši likuma 12. panta otrajai daļai Latvijas Zvērinātu advokātu padome var piedāvāt vai noteikt konkrētu risinājumu, vai arī veicināt pušu izlīgumu, un Padomes kā ārpustiesas strīdu risinātāja noteiktais strīda risināšanas rezultāts strīda pusēm ir saistošs. Strīda risināšana ir bez maksas. Ja izskatot iesniegumā norādītos apstākļus, Latvijas Zvērinātu advokātu padome konstatē, ka attiecīgais advokāts ir pieļāvis patērētāja tiesību pārkāpumu, Padome saskaņā ar normatīvajiem aktiem pieņem lēmumu šī pārkāpuma novēršanai. Spēkā esošam lēmumam ir saistošas sekas.¹⁷

Tādējādi klientam pēc sākotnēji nesekmīgu sarunu vešanas ar advokātu ir iespēja izmantot šo tiesību aizsardzības līdzekli un neapmierinošas juridiskās palīdzības sniegšanas gadījumā vērsties Latvijas Zvērinātu advokātu padomē kā pie ārpustiesas patērētāju strīdu risinātāja.

[8] Kā savā atbildē un starpinstitūciju tikšanās laikā norādīja Patērētāju tiesību aizsardzības centrs, tad zvērināts advokāts, sniedzot juridiskos pakalpojumus fiziskai personai par atlīdzību, ir uzskatāms par pakalpojuma sniedzēju Direktīvas 93/13/EEK par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos izpratnē. Līdz ar to uz starp advokātu un patērētāju noslēgtu juridiskās palīdzības līgumu attiecas Direktīvas¹⁸ un Patērētāju tiesību aizsardzības likuma regulējums.

Eiropas Savienības Tiesa lietā “D.V. pret M.A.”¹⁹ ir atzinusi, ka līgumā starp patērētāju un zvērinātu advokātu ietvertais noteikums par atlīdzību ir līguma galvenā priekšmeta sastāvdaļa, tādēļ tā taisnīgums nav vērtējams, ja tas formulēts vienkāršā un skaidri saprotamā valodā. Vienlaikus

¹⁷ Plašāk sk. <https://www.advokatura.lv/lv/arpustiesas-stridu-risinasana>.

¹⁸ Sk. Eiropas Savienības Tiesas 2015. gada 15. janvāra sprieduma lietā Nr. C-537/13, “B. Šiba pret A. Devenas”, 24. un 25. punktu.

¹⁹ Sk. Eiropas Savienības Tiesas 2023. gada 12. janvāra sprieduma lietā Nr. C-395/21 “D.V. pret M.A.”, 32. un 34. punktu.

patērētājam jābūt iespējai saprast atlīdzības aprēķināšanas kārtību un tās finansiālās sekas. Ja pārskatāmības prasība nav ievērota, noteikuma taisnīgums var tikt vērtēts līdz ar to arī spēkā esamība.

Saskaņā ar Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 25. panta ceturtās daļas 6. punktu viena no Patērētāju tiesību aizsardzības centra funkcijām ir patērētāju tiesību ievērošanas uzraudzība līgumu projektos un līgumos, ko patērētāji slēdz ar pakalpojumu sniedzējiem. Līdz ar to Patērētāju tiesību aizsardzības centra kompetencē ir vērtēt, vai līgumā, kas noslēgts starp patērētāju un zvērinātu advokātu par juridisko pakalpojumu sniegšanu, nav iekļauti netaisnīgi noteikumi, vai noteikumi ir skaidri un saprotami, vai netiek pārkāptas patērētāja tiesības uz informāciju. Ja Patērētāju tiesību aizsardzības centrs šādu informāciju par netaisnīgiem līguma noteikumiem saņemtu un attiecīgi to konstatētu, tad visupirms vērstos pie advokāta ar lūgumu novērst trūkumus. Ja advokāts uz šādu lūgumu nereaģētu, tad Patērētāju tiesību aizsardzības centram būtu tiesības lemt par soda piemērošanu advokātam. Vienlaikus kā uzsvēra Patērētāju tiesību aizsardzības centrs, tas attiektos uz konkrētā advokāta tiesiskajām attiecībām, bet pēc būtības neietekmētu patērētāja aizskarto interešu risināšanu Latvijas Zvērinātu advokātu padomē vai tiesā.

Līdz ar to arī Patērētāju tiesību aizsardzības centrs kā kompetentā iestāde tieši iespējamu netaisnīgu līguma noteikumu gadījumā ir tiesīga sniegt savu viedokli un nepieciešamības gadījumā vērsties pret šāda veida pārkāpumiem.

[9] Viens no pārbaudes lietas centrālajiem jautājumiem, ko izvērtēju, bija, vai pirms advokāta rēķina nodošanas izpildei būtu nepieciešams ieviest tiesas pirmskontroli, piemēram, izskatot lietu CPL 50. vai 50.¹ nodaļas kārtībā. Šis bija arī viens no jautājumiem, kas tika apspriests starpinstitūciju tikšanās laikā Tiesībsarga birojā.

Latvijas Zvērinātu advokātu padomes un Tieslietu ministrijas ieskatā nebūtu nepieciešams pirms advokāta rēķina nodošanas izpildei ieviest tiesas pirmskontroli CPL 50. vai 50.¹ nodaļas kārtībā. Latvijas Zvērinātu advokātu padome vērsa uzmanību, ka advokāta rēķina nodošana piespiedu izpildei ir tajos gadījumos, kad savas uzņemtas saistības nepilda advokāta klients, kura labā ir veiktas darbības tās tiesisko interešu nodrošināšanai (avansā). Attiecīgi klienta vērtējums par juridiskās palīdzības kvalitāti nereti tiek izteikts pēc tam, kad advokāts savu tiesisko interešu aizsardzībai ir nodevis rēķinu piespiedu izpildei, nevis tad, kad juridiskā palīdzība tiek sniegta un saņemta, līdz ar to tas ne vienmēr ir objektīvs. Tādējādi tiesas pirmskontrolē nepamatoti attālinātu advokāta iespējas saņemt atlīdzību par sniegto juridisko palīdzību, tostarp var izraisīt situāciju, ka darbs

avansā – ar apmaksu pēc tā pabeigšanas – personām netiks piedāvāts. Savukārt Tieslietu ministrijas ieskatā pilnīga pāreja uz CPL 50. vai 50.¹ nodaļas modeli katram advokāta rēķinam, atsaistot to no izpildu dokumenta, būtu ļoti būtiska sistēmiska izmaiņa ar ievērojamu ietekmi uz tiesu noslodzi, procesa ilgumu un izmaksām, un tāpēc tā būtu pamatota tikai tad, ja tiktu konstatēts, ka ar mazāk ierobežojošiem līdzekļiem nevar nodrošināt personas efektīvu tiesību aizsardzību.

Savukārt Patērētāju tiesību aizsardzības centrs sākotnēji uzskatīja, ka, lai nodrošinātu pēc iespējas augstāku patērētāju tiesību aizsardzības līmeni, būtu lietderīgi apsvērt papildu kontroles mehānismus, piemēram, tiesas pirmskontroli CPL 50. nodaļas kārtībā. Tomēr diskusiju rezultātā arī Patērētāju tiesību aizsardzības centrs nonāca pie secinājuma, ka šāds papildu tiesību aizsardzības mehānisms nebūtu lietderīgs, jo klientu interešu aizsardzība ir nodrošināma ar citiem mehānismiem un sūdzību skaits par advokātu izrakstītajiem rēķiniem ir neliels.

[9.1] Klientam, kurš iebilst pret advokāta sniegto pakalpojumu kvalitāti un uzskata, ka uz šā pamata izrakstītais rēķins nav pamatots, ir tiesības vispārējā prasības kārtībā celt prasību pret advokātu, lūdzot atbrīvot no saistībām pēc attiecīgā rēķina pilnīgi vai kādā daļā.²⁰ Vienlaikus advokātu sniegto pakalpojumu jomā principā pastāv nevienlīdzība starp “klientiem patērētājiem” un advokātiem it īpaši starp tiem esošās informācijas asimetrijas dēļ. Advokātiem ir labas zināšanas, kuru patērētājiem parasti nav²¹.

Klienta vēršanās ar prasību pret advokātu vispārējās jurisdikcijas tiesā par atbrīvošanu no saistībām pēc piespiedu izpildē nodotiem advokāta rēķiniem sakarā ar nekvalitatīva pakalpojuma sniegšanu var būt saistīta ar būtiskām grūtībām. Tās izriet gan no advokāta zināšanu pārākuma, jo zvērināta advokāta statuss apliecina augstu profesionālo kvalifikāciju, gan no klienta finansiālā stāvokļa, jo papildus tiesāšanās izdevumiem pret klientu, visticamāk, jau ir uzsākta izpildu lietvedība ar no tās izrietošajām sekām, piemēram, konta apķīlāšanu un ieturējumu veikšanu. Turklāt atšķirībā no notāriem un tiesu izpildītājiem, kuru amata atlīdzība ir detalizēti regulēta normatīvajos aktos, advokāta honorāra apmērs nav normatīvi ierobežots. Līdz ar to minētie apstākļi var radīt papildu izaicinājumus privātpersonām, īstenojot savu tiesību aizsardzību tiesā.

Tomēr kā jau iepriekš tika uzsvērts, tad tas automātiski nenozīmē nepieciešamību pēc tiesas pirmskontroles ieviešanas, jo, pirmkārt, likumdevējam ir plaša rīcības brīvība procesuālā regulējuma

²⁰ Sk. Senāta Civillietu departamenta 2019. gada 31. oktobra sprieduma lietā Nr. SKC-316/2019 8. punktu.

²¹ Sk. Eiropas Savienības Tiesas 2015. gada 15. janvāra sprieduma lietā Nr. C-537/13, “B. Šiba pret A. Devenas”, 23. un 24. punktu. Senāta Civillietu departamenta 2019. gada 31. oktobra sprieduma lietā Nr. SKC-316/2019 9. punkts.

izstrādē, un, otrkārt, un vēl jo svarīgāk, ka personām ir pieejami citi efektīvi tiesību aizsardzības līdzekļi.

Manā ieskatā šajā atzinumā aplūkots tiesiskais regulējums un praksē pieejamie tiesību aizsardzības līdzekļi kopumā nodrošina pietiekamas garantijas klientu interešu aizsardzībai gadījumos, kad rodas strīds par advokāta sniegto pakalpojumu kvalitāti vai izrakstītā rēķina pamatotību. Par to liecina klientam pieejamo tiesību aizsardzības līdzekļu kopums, kas ietver gan iespēju vērsties Latvijas Zvērinātu advokātu padomē, tādējādi izmantojot Padomes nodrošināto ārpus tiesas strīdu risināšanas mehānismu, gan Patērētāju tiesību aizsardzības centra kompetenci vērtēt iespējami netaisnīgus līguma noteikumus patērētāju līgumos. Papildus tam Latvijas Zvērinātu advokātu padome ir norādījusi uz apņemšanos pilnveidot savu praksi, pēc savas iniciatīvas regulāri vērtējot iesniegtos rēķinus un to atbilstību noslēgto līgumu noteikumiem. Turklāt kā uzsvēra Latvijas Zvērinātu advokātu padome, vērtējot advokātu rīcību juridiskās palīdzības sniegšanā, tā vadās no judikatūrā nostiprinātas atziņas, ka, ja advokāts veicis konkrētas darbības juridiskās palīdzības sniegšanas ietvarā, tad viņam šo darbību apjoms un kvalitāte ir jāpierāda²².

[9.2] Attiecībā uz pieeju tiesai starpinstitūciju sanāksmes laikā kā papildu jautājums tika izvērtēts, vai prasības celšanā pret advokātu valsts nodevas apmērs varētu tikt noteikts fiksētā summā, atkāpjoties no CPL 3. pielikuma 1. punkta 1. apakšpunktā noteiktajiem apmēriem, ka par katru prasījumu maksājama valsts nodeva proporcionāli prasījuma summai. Diskusijas dalībnieki nonāca pie kopīga secinājuma, ka, ievērojot CPL 43. panta ceturtajā daļā nostiprināto tiesisko iespēju, ka tiesa, ievērojot personas mantisko stāvokli, pilnīgi vai daļēji var atbrīvot to no tiesas izdevumu samaksas valsts ienākumos vai arī atlikt tiesas izdevumu samaksu, šobrīd nebūtu nepieciešams šādu kategoriju lietās ieviest citu valsts nodevas apmēru. Turklāt valsts nodevu apmēri pēc to būtiskās reformas ir spēkā tikai nedaudz vairāk par vienu gadu, līdz ar to šobrīd nav pietiekama pamata izdarīt secinājumus par to nesamērīgumu.

[10] Ievērojot iepriekš minētos apstākļus, **nekonstatēju tiesību uz taisnīgu tiesu pārkāpumu** attiecībā uz valstī izveidoto tiesisko regulējumu, saskaņā ar kuru zvērinātu advokātu izrakstītie rēķini ir atzīstami par izpildu dokumentiem.

Vienlaikus, lai veicinātu advokātu klientu informētību par tiem pieejamajiem tiesību aizsardzības līdzekļiem gadījumos, kad rodas strīds par sniegtās juridiskās palīdzības kvalitāti, uzskatu par

²² Sk. Senāta Civillietu departamenta 2019. gada 31. oktobra sprieduma lietā Nr. SKC-316/2019 10.2. punktu.

nepieciešamu šo atzinumu publicēt Tiesībsarga biroja mājaslapā un skaidrot iedzīvotājiem pieejamās iespējas savu tiesību aizsardzībai vēl pirms vēršanās tiesā.

Ar cieņu

tiesībsardze

Karina Palkova